

העזולה מהסוגיא

בנא בתרא ב. - ד:

פרשת שלח ה'תשפ"ד

דף ב - ד

◆ דיני עשיית מחיצה בין שתי חצירות:

- האם אחד יכול לכופף את חבירו לעשות מחיצה:
 - באופן שלא התחייבו זה לזה לעשות מחיצה:
 - ללישנא קמא - לא כיון ש'היזק ראייה' לא נחשב נזק.
 - ללישנא בתרא - כן כיון ש'היזק ראייה' נחשב נזק.
 - באופן שהתחייבו זה לזה לעשות מחיצה - כן.
 - דיני עשיית המחיצה:
 - סוג המחיצה:
 - באופן שמנהג המדינה לבנות מחיצה מגויל או גזית או כפיסין או לבנים או הוצא ודפנא - צריכים לעשות כפי מנהג המדינה.
 - באופן שמנהג המדינה לעשות מחיצה פחות מהוצא ודפנא - לא הולכים לפי מנהג המדינה.
 - עובי המחיצה:
 - עובי המחיצה שראוי לעשות:
 - גויל - ששה טפחים.

✽ הערות ✽

א בדברי הגמ' מבואר שגם לפי הלישנא קמא ש'היזק ראייה' לא נחשב לנזק, יש אופנים שהיזק ראייה נחשב לנזק: א. היזק ראייה לגינה משום עין הרע. ב. באופן שהיה מחיצה בין שני חצירות ונפלה (לרש"י משום שבאופן שהיה כותל והתרוצו הבעלים הראשונים לעשות כותל חייבים גם בעלים אלו לעשות מחיצה, לתוס' מבארים שכיון שהיה כותל והתרגלו להשתמש שימושי הצנע בחצר ולא למדו להזהר זה מזה). ג. היזק ראייה של הרבה אנשים נחשב לנזק, ולכן שותפים בחצר יכולים לכפות זה את זה לעשות בית שער לחצר כדי שבני רשות הרבים לא יוכלו לראותם. ד. היזק ראייה של בית נחשב לנזק כיון שהאדם עושה בביתו שימושי הצנע, ולכן כותל ליד חלון צריכים להנמיך את הכותל מהחלון ארבע אמות, או להגביה את הכותל מהחלון ארבע אמות, כדי שלא יוכל האחד לראות לתוך הבית של חבירו. ה. היזק ראייה מוגג לחצר נחשב לנזק, כיון שבעל הגג אינו משתמש בגגו בתדירות וממילא בעל החצר עושה שימושי הצנע בחצר, ובעל החצר אינו יכול להזהר לא לעשות שימושים אלו בזמן שבעל הגג משתמש בגגו, ולכן צריכים לעשות מחיצה בין הגג לחצר.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

- גזית - חמשה טפחים.
- כפיסין - ארבעה טפחים.
- לבינים - שלשה טפחים.
- באופן שמנהג המדינה לעשות יותר משיעור עובי המחיצה שראוי לעשות (כגון לעשות גויל יותר משה טפחים) - צריכים לעשות כפי שיעור עובי המחיצה שראוי לעשות, ולא צריכים עשות יותר מעובי זה.
- באופן שמנהג המדינה לעשות כשיעור עובי המחיצה שראוי לעשות - צריכים לעשות כפי מנהג המדינה.
- באופן שמנהג המדינה לעשות פחות משיעור עובי המחיצה שראוי לעשות (כגון לעשות גויל פחות משה טפחים) - צריכים לעשות כפי מנהג המדינה, משום שמחיצה זו יותר טובה מהוצא ודפנא.

● דיני מחיצה שנפלה:

- באופן שאחד לא יכול לכופף את חברו לעשות מחיצה:
- מקום הכותל - חולקים.
- האבנים:
- באופן שהאבנים מונחות ברשות שניהם - חולקים.
- באופן שהאבנים מונחות ברשות אחד מהם - לרש"י האבנים שייכות לאדם שהאבנים מונחות ברשותו, לתוס' חולקים.²
- באופן שהאבנים מונחות ברשות אחד מהם ושהו ברשותו הרבה - האבנים שייכות לאדם שהאבנים מונחות ברשותו.¹
- באופן שאחד יכול לכופף את חברו לעשות מחיצה - חולקים במקום הכותל והאבנים, משום שמסתמא שבנו את הכותל יחד.²

◆ דיני עשיית מחיצה בין שתי גינות או שתי שדות תבואה:

- האם אחד יכול לכופף את חברו לעשות מחיצה:
 - באופן שיש מנהג לגדור - כן.
 - באופן שאין מנהג:
 - בשתי גינות - כן כדי שלא יהיה היזק של עין הרע.
 - בשתי שדות תבואה - לא.¹
 - באופן שיש מנהג לא לגדור - לא.
- דיני עשיית המחיצה:
 - באופן שאחד מהשותפים בונה את הכותל לבד - בונה את הכותל בחצירו ומהאבנים שלו, ועושה על המחיצה סימן של 'חזית' כדי שידעו שבנה את המחיצה לבד.¹

☞ הערות ☞

- ב תוס' מבארים שהסיבה שבאופן זה חולקים ולא מועילה התפיסה שהאבנים נמצאות ברשותו, משום שנחשב 'תפיסה לאחר שנולד הספק'.
- ג תוס' מבארים שבאופן שהאבנים מונחות ברשות אחד מהם ושהו ברשותו הרבה נאמן שהאבנים שייכות לו, משום שיש לו מיגו שיכל לטעון 'ממך לקחתי'.
- ד תוס' מבארים שבאופן ששותף אחד יכול לכופף את חברו לעשות מחיצה, אפילו באופן שנפל לרשות אחד מהם ושהו ברשותו הרבה חולקים, ולמרות שיש לו מיגו שיכל לטעון לקוחה היא בידו, מ"מ אינו נאמן משום ש'אנן סהדי' שבנו יחד.
- ה תוס' מבארים שלמרות שבגינה יש חיוב לעשות מחיצה כדי שהאחד לא יזיק את חברו בעין הרע, בבקעה אין חיוב לעשות מחיצה כדי שהאחד לא יזיק את חברו בעין הרע, משום שגינה עומדת כל שעה בקמותיה אבל בקעה עומדת בקמותיה רק חודש בשנה.
- ו צורת עשיית 'חזית' בכותל של אבנים: לרב הונא בלישנא קמא עושה את הכותל יותר עבה בצד הכותל של חברו, ואין חשש שחברו יחתוך את עובי הכותל משום שהחתיכה ניכרת. לרב הונא בלישנא בתרא עושה את הכותל יותר עבה בצד של הכותל שלו, ואין חשש שחברו יעשה את הכותל יותר עבה בצד שלו

○ באופן ששני השותפים בונים את הכותל יחד - בונים את הכותל בחצר של שניהם ומהאבנים של שניהם, ולא עושים 'חזית'. ובאופן שהאחד עשה חזית, יעשה גם השני חזית כדי שלא יחשבו שאחד בנה את המחיצה לבד.

• דיני מחיצה שנפלה:

○ באופן שיש 'חזית' מצד אחד - מקום הכותל והאבנים שייכים לשותף שעשה את ה'חזית'.

○ באופן שיש 'חזית' משני הצדדים - חולקים במקום הכותל והאבנים.

◆ דיני חלוקת שותפות:

○ חצר שיש בה דין חלוקה - חולקים.

○ חצר שאין בה דין חלוקה:

▪ באופן שאחד מהשותפים רוצה לחלוק - לא חולקים.

▪ באופן ששני השותפים רוצים לחלוק - חולקים².

▪ באופן ששני השותפים רצו לחלוק ואחד חזר בו - בין באופן שלא עשו קנין סודר ובין באופן שעשו קנין סודר יכול לחזור בו, משום שנחשב 'קנין דברים'.

◆ דיני סתירת בית הכנסת על מנת לבנות בית הכנסת אחר:

• באופן שלא בנו בית הכנסת אחר במקום הבית הכנסת הזה:

○ באופן שאין בבית הכנסת הראשון 'תיוהא':

▪ באופן שאין מקום אחר להתפלל בו - אסור לסתור.

▪ באופן שיש מקום אחר להתפלל בו - ללישנא קמא אסור לסתור, ללישנא בתרא מותר לסתור³.

○ באופן שיש בבית הכנסת הראשון 'תיוהא' - מותר לסתור.

• באופן שבנו בית הכנסת אחר במקום בית הכנסת הזה - מותר.

◆ קדושת בית כנסת שנעשה על תנאי - לרש"י מותר לאכול ולישון בו. לתוס' אסור לאכול ולישון בו, אמנם לאחר שהבית הכנסת חרב מותר לעשות בו שימושי חול שאין בהם קלות ראש.

☞ הערות ☞

לאחר הבניה ויטען שעשה זאת בזמן הבניה, משום שניכר האם עשו את עובי הכותל בזמן הבניה או לאחריה. לרבי יוחנן טח את ראש הכותל בטיט בצד הכותל של חבירו, ואין חשש שחבירו יקלף את הטיט משום שהקילוף ניכר.

צורת עשיית 'חזית' בכותל של הוצא ודפנא: לרב נחמן יוציא ראשי ההוצים לחוץ ויכסה אותם בטיט, ולאביי אין דרך לעשות חזית בכותל של הוצא ודפנא, ולכן צריך לעשות שטר שבנה את הכותל לבדו.

2 בדברי הגמ' מבואר שבאופן ששני השותפים רוצים לחלוק, וכל אחד בחר איזה חלק יקבל בחלוקה ועשו קנין סודר, נקנה לכל אחד חלקו לגמרי, וכן באופן שכל אחד בחר איזה חלק יקבל, והלך כל אחד ועשה קנין חזקה בחלקו למרות שהשני לא אמר 'לך חזק וקני', נקנה לכל אחד חלקו לגמרי משום שהאמירה של האחד לחבירו איזה חלק יקבל נחשבת כאמירת 'לך וחזק וקני'.

ח הגמ' מבארת שהלישנא קמא סוברת שאסור לסתור בית הכנסת לפני שבונים בית הכנסת אחר משום 'פשיעוּתא', כלומר שיהיה אונס ולא יבנו את הבית הכנסת מיד ולאחר מכן יפשעו ולא יבנו, ולכן גם באופן שיש מקום אחר להתפלל אסור לבנות, אמנם הלישנא בתרא סוברת שאסור לסתור בית הכנסת לפני שבונים בית הכנסת אחר משום 'דוכתא לצלויי', כלומר שלא יהיה מקום להתפלל בזמן הבניה, אבל באופן שיש מקום להתפלל ואין חשש זה מותר.

הגמ' מבארת שהחשש שיפשעו ולא יבנו נאמר אפילו באופן שאספו את מעות הבניה, משום שיתכן שיזדמן פדיון שבויים ויתנו את המעות ולאחר מכן יפשעו ולא יבנו, ואפילו באופן שקנו את חומרי הבניה עבור בית הכנסת, משום שיתכן שיזדמן פדיון שבויים וימכרו את חומרי הבניה ויתנו את המעות ולאחר מכן יפשעו ולא יבנו, אבל לאחר שבנו את הבית אין חשש שיזדמן פדיון שבויים וימכרו את חומרי הבניה ויתנו את המעות, משום ש'דירתיה דאינישי לא מזבני'.

הגמ' אומרת ומר זוטרא סתרי ובנו בי קייטא בסיתווא ובנו בי סיתווא בקייטא, ותוס' בתירוץ הראשון מבארים שהיה בית הכנסת אחד והיו סותרים אותו בסוף הקיץ ובונים בית הכנסת שמתאים לחורף, וכן היו סותרים אותו בסוף החורף ובונים בית הכנסת שמתאים לקיץ, ותוס' מבארים שהסיבה שמתור לסתור את הבית הכנסת לפני שבונים בית הכנסת אחר, משום שכיון שבית הכנסת של החורף לא מתאים לקיץ ובית הכנסת של הקיץ לא מתאים לחורף, נחשב כמו 'תיוהא' שמתור, ותוס' בתירוץ השני מבארים שהיה שני בתי כנסיות בשני מקומות אחד שמתאים לקיץ והשני שמתאים לחורף, ואמימר ומר זוטרא שברו ובנו בקיץ את הבית הכנסת של החורף, וכן שברו ובנו בחורף את הבית הכנסת של הקיץ, ותוס' מבארים שמדובר באופן שהיה 'תיוהא' בבית הכנסת של החורף ושל הקיץ, ולכן היה מותר לסתור את הבית הכנסת לפני שבונים בית הכנסת אחר, או שלמרות שלפי הלישנא קמא באופן שיש מקום אחר אסור לסתור, מ"מ באופן שיש בית הכנסת מותר לסתור, או שבאופן זה שאם לא יבנו את הבית הכנסת של החורף יהיה להם קר בחורף, וכן אם לא יבנו את הבית של הקיץ יהיה להם חם בקיץ, אין חשש שיפשעו ולא יבנו, או שבאופן זה שיש זמן ארוך אין חשש שיפשעו ולא יבנו.

◆ דיני המקיף את חבריו והמקיף בנה גדר משלש רוחות^ט:

- האם הניקף חייב לשלם למקיף:
 - באופן שלא בנו גדר ברוח הרביעית - פטור.
 - באופן שבנו גדר ברוח רביעית:
- לרב הונא - בין ב'עמד מקיף' (כלומר שהמקיף בנה את הרוח הרביעית) ובין ב'עמד ניקף' (כלומר שהניקף בנה את הרוח הרביעית) חייב לשלם על כל הכתלים.
- לחייא בר רב:
- לתירוץ הראשון של הגמ' - בין ב'עמד מקיף' ובין ב'עמד ניקף' חייב לשלם על כל הכתלים.
- לתירוץ השני של הגמ':
 - לת"ק - ב'עמד מקיף' צריך לשלם למקיף על הכותל הרביעי^{יא}.
 - לרבי יוסי - בין ב'עמד ניקף' ובין ב'עמד ניקף' חייב לשלם על כל הכתלים.
 - לתירוץ השלישי של הגמ':
 - לפי הגירסא הראשונה:
 - באופן ש'עמד מקיף' - לת"ק צריך לשלם על הכותל הרביעי, לרבי יוסי צריך לשלם על כל הכתלים.
 - באופן ש'עמד ניקף' - צריך לשלם על כל הכתלים.
 - לפי הגירסא השנייה:
 - באופן ש'עמד מקיף':
 - לת"ק - צריך לשלם על כל הכתלים.
 - לרבי יוסי:
 - לרש"י - לא צריך לשלם.
 - לתוס' - צריך לשלם על הכותל הרביעי.
 - באופן ש'עמד ניקף' - צריך לשלם על כל הכתלים.
- דיני התשלום באופן שהניקף חייב לשלם:
 - לרב הונא - לת"ק דמי קנים בזול, לרבי יוסי דמי ההוצאה.
 - לחייא בר רב:
 - לתירוץ הראשון של הגמ' - לת"ק שווי דמי השומר שהיה צריך לשלם לולי הגדר, לרבי יוסי דמי קנים בזול.
 - לתירוץ השני והשלישי של הגמ' - דמי קנים בזול.

⌘ הערות ⌘

ט רש"י מבאר שמדובר באופן שהמקיף בנה גדר בין שדה הניקף לשדות המקיף, ורש"י מוסיף שמדובר בבקעה באופן שלא נהגו לגדור. אמנם ברש"י מובא הג"ה שמדובר באופן שהמקיף בנה גדר בין שדות המקיף לשדות הבקעה שמקיפות אותה.

י רש"י מבאר שבאופן שלא בנו גדר ברוח רביעית הניקף אינו נהנה כיון ששדהו פרוצה ברוח הרביעית, ולכן הניקף לא צריך לשלם למקיף.

יא רש"י מבאר שהטעם של ת"ק שאין חיוב לשלם על שלשת הכתלים הראשונים, משום שלפני שהמקיף גדר את הרוח הרביעית הניקף 'יצא זכאי מבית דין' (ורש"י מוסיף שבאופן שעמד ניקף אין נידון שהניקף ישלם למקיף כיון שהניקף עצמו גדר את הרוח הרביעית), אמנם תוס' מבארים שיתכן שהניקף אלא היה רוצה לשלם על שלשת הרוחות בשביל לגדור, אבל על הרוח הרביעית ודאי היה רוצה לשלם.